

Sørger for hotell i særklasse – for fjellreven

SIKRING: Føringstasjonene på festet skikkelig da værforholdene kan være tøffe. Det medfører boring av hull og armeringsjern ned i bakken der vajerne som holder tønnene fast skal festes.

Fjellrevene som er satt ut på Varangerhalvøya kan ikke klage på boforholdene og matservicinga. SNO-ansatte sørger for hotellklasse for den utrydningstruede arten.

Alfred Ørjebu og Arne-Petter Sarre hos Statens Naturoppsyn (SNO) i Vadsø gjør sitt beste for at fjellreven skal trives på Varangerhalvøya, og at arten skal kunne etablere seg lengst øst og nord i landet.

– Vi får legge til rette med føringstasjonene og håpe flest mulig av fjellrevene kan etablere seg her, sier Ørjebu.

Begge de to SNO-ansatte har lang erfaring med oppsyn ute i fjellet. Ørjebu har jobbet med dette siden 1979, mens kollega Sarre har vært i bransjen siden 1988. Ságal fikk være med de to under en tur inn i Varangerhalvøya nasjonalpark, der man har satt i gang et prosjekt man håper skal sikre fremtiden for fjellreven.

I fare for forsvinne
Selv om fjellreven ble fredet i 1930, har ikke bestanden klart å ta seg opp igjen til et levedyktig nivå her i landet. Ved siste revisjon av norsk

rødliste for arter i 2015 ble fjellreven klassifisert som kritisk truet.

Fjellrebekstanden på Varangerhalvøya sto i fare for å forsvinne helt for noen år tilbake. Ifølge et overvåkingsprogram i regi av Norsk institutt for naturforskning (NINA) var det tre år siden det sist ble født fjellrevvalper på Varangerhalvøya for det i fjor ble satt ut valper. Året før, det vil si i 2017, ble det observert kun to voksne fjellrever i dette området.

– Fjellreven er liten og har tøffe forhold, så det er ikke lett for den lille tassen å klare seg, sier Ørjebu.

Prosjektet i Varanger er et samarbeid mellom NINA, Klimaøkologisk Observasjonssystem for Arktisk Tundra (COAT) og SNO.

Styrke bestanden
I et forsøk på å styrke bestanden er det altså vedtatt å sette ut valper på Varangerhalvøya. I fjor vinter ble det satt ut 28 valper, mens det i januar i år ble satt ut 27 valper. Valpene kommer fra Sæterfjellet avlstsasjon på Oppdal. Avlstsprogrammet for fjellrev har hatt stor suksess med utsetting av valper på Dovrefjell, men det er første gang det settes ut fjellrev i de nordligste bestandene, og man er spent på resultatet.

– Det er vanskelig å si hvor mange av de vi har satt ut som er

igjen i Varanger. De fleste dør faktisk i løpet av det første året. Av de som ble satt ut i fjor er én observert helt nede på Salifjellet, ut i Nord-Finland og én valp ved Suolovuopmi i Vest-Finmark, forteller Ørjebu.

Tatt av rødrev
Hver valp blir påsatt en chips som gjør at man kan følge med på hvor de vandrer.

– Selv om de er små kan de gå over store områder. For å si det sånn – de går og går til de finner noe interessant.

Det er også konkludert at i alle fall én av valpene som ble satt ut i fjor, ble tatt av rødrev ved Bergeby i Nesseby kommune.

– Fjellreven veier tre-fire kilo, mens en rødrev kan komme opp i sju-åtte kilo. Da sier det seg selv hvem som kommer seirende ut av en eventuell kamp, forteller de SNO-ansatte.

Spiser lemen og mus
Fjellrebekstanden viktigste naturlige føde er lemen og mus. Tilgangen på disse kan variere på det værharde Varangerhalvøya, så de to SNO-ansatte sørger for jevnlig kost til dyrene som er satt ut.

Tilgangen på mat er alfa og omegang også i forhold til ynglingen.

– Er det et skikkelig godt lementisk i løpet av det første året. Opp til 15 valper, forteller Ørjebu.

– Vi prøver å komme oss ut cirka hver 14. dag, forteller Ørjebu og Sarre.

Får hundefôr
På disse turene sørger de for at revene har tilstrekkelig med mat de neste ukene – det betyr i praksis hundefôr.

FLATT LYS: Overskyet, tåke og det man kaller flatt lys ga nærmest null sikt, og bruk av GPS var helt nødvendig for å finne frem.

MANGTURER: For Arne Petter (til venstre) og Alfred blir det mange turer på fjellet både sommer og vinter.

– Fjellreven er vant med denne maten, og i mangel på lemen og mus så er det næringsrik og god kost for fjellreven.

Føringstasjonene er utformet slik at andre arter, for eksempel rødrev, ikke kommer til maten. Via et rør som går inn i ei tønne får fjellreven tilgang til maten. Røret

har en dimensjon som gjør at rødrev ikke kommer seg inn.

Med en kropp som veier tre-fire kilo er det ikke all verdens omsetning på «hotellet».

– Det er ikke mye den spiser. Så når vi fyller 15 kilo opp i tønnene så holder det godt i to uker, forteller Ørjebu og Sarre.

Avsetningen varierer selvsagt i forhold til hvor mange som forsyner seg fra hver stasjon.

– Vi har bilder som viser fem fjellrev samtidig rundt en stasjon, forteller de.

Blir fotografert

Ved hjelp av viltkameraer ved hver føringstasjon blir revene også fo-

tografert. Det betyr at det tas flere tusen bilder i løpet av noen uker på disse stasjonene.

– Hver gang vi er innom stasjonene så leser vi av hvor mange bilder som er tatt, og så skifter vi bildebrikker når det er behov for det.

Det må også fra tid til annen byttes batterier på kameraene.

Fortsetter på neste side

VÆRHDART: Det kan være værhardt midt på Varangerhalvøya, selv om det denne gangen var rolig vær. Her er det Berit som sjekker viltkameraet mens Alfred og Arne Petter fyller opp førtåna.

KOSTTILLEGG: Alfred legger også ut ei reinhode like ved den ene føringstasjonen – om fjellrevene skulle ha et ønske om mer variert kost.

FELTARBEID: Berit Tønsberg Gaski har valgt fjellreven på Varangerhalvøya som sin bachelor-oppgave i forbindelse med studiet. – Et veldig spennende prosjekt, sier hun.

NY BOLIG: Alfred Ørjebu og Arne Petter Sarre sørger for gode bo- og matforhold for fjellreven på Varangerhalvøya. Denne «boligen» ble flyttet fra området like ved Falkfjellet til et nytt sted ikke langt fra Jakobselvkroken. ALLE FOTO: TORBJØRN ITTELIN

HUNDEFØR: Alfred sørger for at tønnene får påfyll av mat, det vil si hundefør.

SOLENERGI: Viltkameraet til denne nye føringstasjonen drives av et solcellepanel.

← Fortsettelse fra forrige side

GPS-avhengig

Da Sågat var med på runden var det brukbare forhold. Det vil si få kuldegrader og lite vind, men tåke. Turen gikk fra Vadsø og innover og vestover på Varangerhalvøya i en runde på omlag fem mil.

– Midt på Varangerhalvøya er det ofte tåke, og da er man helt avhengig av å kjøre etter GPS, forteller Sarre.

Begge har lagt inn kjøreruta på GPS-en på sneskuterene, og vi var helt avhengig av å følge denne for å finne frem. I hele området er det utallige skar, skrenter og stup, og med nærmest null sikt er det livsfarlig å kjøre uten GPS.

– Vi kunne ikke kjørt her uten GPS når det er slike forhold. På dager med blå himmel og sol er

det greit å finne frem, men når det er helt flatt lys og tåke, og du omtrent ikke har kontakt med bakken, må vi holde oss slavisk til GPS-en, sier Sarre.

For de to erfarne oppsynsmennene blir det mange mil på skuter i løpet av vinteren. De prøver da også å få gjort det meste av vedlikeholdsarbeidet på vinterstid.

– Det er helt klart mye lettere og raskere å ta seg frem med skuter om vinteren enn med ATV på sommeren, så vi gjør mest mulig av transporten på vinterføre.

Studerer fjellreven

Med på denne turen var også Berit Tønsberg Gaski, bosatt i Vadsø. Hun er fra tid til annen med på disse turene i forbindelse med en bachelor-oppgave hun skriver om fjellreven på Varangerhalvøya.

– I forbindelse med studiene hadde jeg praksisdager sammen

med SNO i Vadsø. Da fikk jeg være med ut i felt og fikk være med på å sette ut fjellrev. Jeg synes hele prosjektet var så spennende så jeg bestemte meg for å skrive bachelor-oppgave om fjellreven på Varangerhalvøya, forteller hun.

Og det stortrives hun med. – Jeg er veldig heldig som får være med på dette. Man får være mye ute og gjøre feltarbeid, og så er det jo et veldig spennende prosjekt, sier Gaski.

PS! Vi var så heldige å fikk se fjellrev på vår tur, men tykk tåke gjorde at bildene ikke var gode nok for å trykke i avisa.

TORBjørn ITTELIN
torbjorn@sagat.no

TRUET: Prosjektet med fjellrevvalper på Varangerhalvøya har som formål å få etablert en stamme lengst nord og øst i landet. FOTO: JAN ERIK KNUITSSEN, UITT NORGES ARKTISKE UNIVERSITET

SÅGAT FAKTA

Fjellrev

- Finnes i to fargevarianter, hvit og blå.
- Lever i høyfjellet og Arktis, tåler ekstrem kulde.
- Levealder fra 3-5 år.
- Mindre enn rødrev, fra 2-5 kg.
- Lever i parforhold med leveområder opptil 60 km². Er knyttet til hiet i september-oktober.
- Kan vandre langt, opptil 200 mil.
- Smågnagere og lemen er viktigste næringskilde. Spiser ellers det den kommer over.
- Fjellreven i Skandinavia får store valpekull i toppår for lemen og smågnagere. Får få eller ingen valper i bunnår.
- I Norge og Sverige er det satt i gang tiltak for å hindre at arten dør ut.

Kilde: Miljødirektoratet

Statens naturoppsyn

- Statens naturoppsyn (SNO) er en statlig myndighet som har til oppgave å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. Virksomheten er hjemlet i lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996. SNO ble opprettet i 1998 som en avdeling av Direktoratet for naturforvaltning, nå Miljødirektoratet.

Kilde: Wikipedia